

SV

SV

SV

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Bryssel den 9.6.2010
KOM(2010) 296 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

**Nya insatser för bättre EU-samarbete inom yrkesutbildning
för att stödja Europa 2020-strategin**

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

**Nya insatser för bättre EU-samarbete inom yrkesutbildning
för att stödja Europa 2020-strategin**

1. INLEDNING

Humankapitalets kvalitet är av central betydelse för EU:s framgång. I Europa 2020-strategin¹ framhävs betydelsen av allmän och yrkesinriktad utbildning för att främja ”smart och hållbar tillväxt för alla”. Detta meddelande är ett svar på Europa 2020-strategins uppmaning om att göra yrkesutbildningen mer attraktiv, och det kartlägger dess potential med hänsyn till flaggskeppsinitiativen En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen och Unga på väg, samt den tillhörande ramen för ungdomssysselsättning.

Yrkesutbildningen har två uppgifter: att vara ett verktyg som bidrar till att uppfylla Europas nuvarande och framtida kvalifikationsbehov och att samtidigt lindra krisens sociala följder samt underlätta återhämtningen från den. Denna dubbla utmaning kräver snabba reformer. Kvalifikationsutvecklingen² i Europa är ännu viktigare mot bakgrund av den världsomfattande tävlan om kunnande och den snabba utvecklingen av utbildningssystemen i tillväxtekonomier som Kina, Brasilien och Indien.

Prognoser för framtida kvalifikationsbehov visar att efterfrågan på examina från medelhög eller hög utbildning kommer att öka fram till 2020³. Den fortsatta IT-drivna utvecklingen av produkter och processer kombinerat med behovet av en koldioxidsnål ekonomi samt en åldrande befolkning gör att arbetstillfällen och sociala strukturer kommer att förändras. Utbildningen, även yrkesutbildningen, måste anpassas till dessa nya omständigheter. **Den grundläggande yrkesutbildningen** bör förse unga inlärare med sådana färdigheter som direkt kommer till nytta på en arbetsmarknad i förändring, som e-kompetens⁴, och med välutvecklade nyckelkompetenser⁵, som digital kompetens och medievana⁶. Den spelar en viktig roll i att tackla Europas höga ungdomsarbetslöshet. Eftersom det traditionella livsloppet ”utbildning – arbete – pension” kommer att förändras på grund av karriär- och arbetsbyten mitt i livet måste vuxna dessutom ha en möjlighet att uppdatera sin kompetens genom **yrkesinriktad fortbildning**. Den färskaste expertrapporten Ny kompetens för nya

¹ KOM(2010) 2020.

² Med ordet ”kvalifikation” avses kunskaper, färdigheter och kompetens såsom de definieras i den europeiska referensramen för kvalifikationer.

³ Enligt den prognos som gjordes av Cedefop i februari 2010 om framtida kvalifikationsbehov fram till 2020 kommer det i EU att finnas 15,6 miljoner nya jobb för personer med högskoleexamen och 3,7 miljoner nya jobb för personer med gymnasieutbildning. Däremot kommer antalet jobb att minska med 12 miljoner för dem som saknar utbildning eller har låg utbildning.

⁴ KOM(2007) 496 *E-kompetens för 2000-talet*. Enligt prognoser kommer det inom fem år att krävas färdigheter i informations- och kommunikationsteknik i 90 % av alla jobb (IDC, 2009).

⁵ EUT L 394, 30.12.2006, s.10, Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande.

⁶ KOM(2010) 245 *En digital agenda för Europa*.

arbetstillfällen⁷ innehåller ett antal rekommendationer för både den grundläggande yrkesutbildningen och den yrkesinriktade fortbildningen.

Målet med yrkesutbildningen är också att tackla större utmaningar i samhället, särskilt då det handlar om att främja social delaktighet. Det är av avgörande betydelse att se till att alla personer i arbetsför ålder har möjlighet att delta i det ekonomiska och sociala livet genom lättillgänglig utbildning med lika möjligheter.

Miljöanpassningen av vår ekonomi erbjuder nya arbetstillfällen som kräver nya färdigheter. Yrkesutbildningssystemen bör anpassas enligt kompetensbaserade utbildningskoncept så att de säkerställer att människor i arbete kan utveckla färdigheter som uppfyller de krav som en miljömässigt hållbar ekonomi ställer.

Yrkesutbildningen i Europa omfattar olika nationella system som grundar sig på ländernas specifika ekonomiska och sociala miljöer. Den grundläggande yrkesutbildningen är vanligtvis en del av utbildningen på gymnasienivå⁸ men omfattar även utbildning på högskolenivå (som i olika länder kallas *Fachhochschulen*, *universities of applied sciences* eller *vocational colleges*)⁹. I den yrkesinriktade fortbildningen ingår olika sorters yrkesutbildning som tillhandahålls av ett stort antal utbildningsanordnare. Den grundläggande yrkesutbildningen sker inom en förhållandevis reglerad ram, medan det ofta inte finns bestämmelser för den yrkesinriktade fortbildningen. Båda systemen står dock inför utmaningar och behöver moderniseras.

I artikel 166 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt står det att "Unionen ska genomföra en yrkesutbildningspolitik som ska understödja och komplettera medlemsstaternas insatser". Köpenhamnsprocessen¹⁰, som inleddes 2002, stöder medlemsstaterna i moderniseringen av yrkesutbildningen. Processen har stött utvecklingen av system som gäller läranderesultat och livslångt lärande samt gemensamma referensverktyg (Europass, den europeiska ramen för kvalifikationer (EQF), det europeiska systemet för överföring av meriter inom yrkesutbildning (ECVET) och den europeiska referensramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildning (EQAVET)).

EU-ministrarna med ansvar för yrkesutbildning, arbetsmarknadens parter på europeisk nivå och Europeiska kommissionen kommer att se över prioriteringarna i Köpenhamnsprocessen i december 2010. Syftet med detta meddelande är därför att föreslå en vision för yrkesutbildningens framtid. Den bygger på och bidrar till Europa 2020-strategin och den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete fram till 2020¹¹. Meddelandet tar också hänsyn till EU:s förnyade sociala agenda¹² och EU-strategin för ungdomar¹³.

⁷ KOM(2008) 868 slutlig och expertgruppens rapport *Ny kompetens för nya arbetstillfällen* (2010).

⁸ Den genomsnittliga andelen studenter i yrkesutbildning på gymnasienivå (ISCED-nivå 3) i EU var 51,5 %, men andelen varierade kraftigt, från 13 % på Cypern till 77 % i Österrike.

⁹ Enligt kommissionens undersökning om yrkesutbildningsvägar i hela EU är ungefär 13 % av studenterna inskrivna vid yrkeshögskolor och kring 10 % av den arbetande befolkningen har en eftergymnasial examen som inte är en högskoleexamen.

¹⁰ http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm

¹¹ EUT C 119, 28.5.2009, s. 2.

¹² KOM(2008) 412.

¹³ KOM(2009) 200.

2. NYA INSATSER FÖR YRKESUTBILDNINGEN

Yrkesutbildningen i Europa ska fram till 2020 bidra till såväl spetskompetens som jämlikhet i EU:s system för livslångt lärande och därmed till Europa 2020-strategins målsättning om smart tillväxt för alla med hjälp av följande:

- *grundläggande yrkesutbildning som ett attraktivt utbildningsalternativ med hög arbetsmarknadsrelevans och förbindelseled till högre utbildning,*
- *lättillgänglig yrkesinriktad fortbildning för personer i olika livssituationer för att främja kompetensutveckling och karriärbyte,*
- *flexibla system som grundar sig på erkännande av läranderesultat, inklusive utbildningsbevis, och stöd till individuella utbildningsvägar,*
- *tillräckligt stöd till mindre gynnade grupper och*
- *rörlighet över gränserna som en integrerad del av yrkesutbildningen.*

I detta kapitel beskrivs de centrala element som kommer att tas upp i samband med Köpenhamnsprocessens nystart. Det bygger på de fyra prioriteringarna i den strategiska ramen för det europeiska samarbetet på utbildningsområdet fram till 2020: livslångt lärande och rörlighet, kvalitet och effektivitet, lika möjligheter för alla, aktivt medborgarskap och innovation samt kreativitet och företagande. I kapitlet behandlas också internationellt samarbete inom yrkesutbildningsområdet.

2.1. Yrkesutbildningens centrala roll inom livslångt lärande och rörlighet

På grund av förändringar i den europeiska befolkningens struktur och eftersom det blir allt vanligare att byta yrke mitt i karriären ökar behovet av en ständig kompetensutveckling, och därmed förstärks den yrkesinriktade fortbildningens betydelse. Därför bör tillgången till utbildning på olika nivåer maximeras. Detta kan innebära stora förändringar i hur, när och av vem yrkesutbildningen organiseras, tillhandahålls och finansieras.

Flexibel tillgång till utbildning och kvalifikationer

Det verkar finnas ett behov av en större flexibilitet i hur läranderesultat uppnås och utvärderas samt hur de leder till kvalifikationer.

Arbetsgivarnas roll i förmedlingen av yrkesinriktad fortbildning blir allt viktigare och i takt med utvecklingen måste de erbjuda sina arbetstagare möjligheter till intensiva fortbildningsperioder. Yrkeskolor och andra traditionella inrättningar för yrkesutbildning kan behöva införa flexibla ”à la carte”-koncept för yrkesinriktad fortbildning för heterogena grupper. Institutioner för högre utbildning måste förmodligen öppnas upp för yrkesinriktad fortbildning och erbjuda kundorienterad utbildning som är anpassad till arbetsgivarnas och arbetstagarnas behov, särskilt när det gäller mikro- och småföretag. Flexibel tillgång till utbildning måste gå hand i hand med en flexibel arbetsorganisation och arbetsmarknad. En särskild utmaning ligger i hur arbete, utbildning och familj kan kombineras för att öka kvinnors deltagande.

Validering av icke-formell och informell inläring¹⁴ öppnar vägar för fortbildning och återinträde på arbetsmarknaden. För att detta ska uppnås spelar den metod för yrkesinriktade kvalifikationer som baserar sig på läranderesultat, och som främjas av EQF och ECVET, en avgörande roll. Denna metod måste ingå i alla delar av utbildningssystemet.

Den allmänna tendensen mot ”kompetenshöjning” påverkar förhållandet mellan yrkesutbildning och högre utbildning. Som en del av Europa 2020-strategins mål om att höja andelen personer med högre utbildning till 40 % måste man se till att det finns verkliga möjligheter till övergång mellan yrkesutbildning och högre utbildning och ett starkt stöd för den yrkesinriktade högre utbildningen. Omfattande nationella kvalifikationsramar i anslutning till den europeiska ramen för kvalifikationer underlättar möjligheten att byta mellan yrkesutbildning och högre utbildning. Kvalifikationsramarnas högsta nivåer bör omfatta båda sektorerna, och det europeiska systemet för överföring av studiemeriter (ECTS) samt det europeiska systemet för meritöverföring inom yrkesutbildningen bör i hög utsträckning överensstämja med varandra.

Livslångt lärande måste kombineras med vägledning och rådgivning inom både den grundläggande yrkesutbildningen och den yrkesinriktade fortbildningen för att underlätta övergången från studier till arbete och från jobb till jobb. Det måste finnas ett nära samarbete mellan den vägledning som erbjuds av den offentliga arbetsförmedlingen och den som erbjuds av utbildningssystemen. Både ungdomar och vuxna måste få hjälp att hantera övergångar genom yrkesplanering¹⁵. Vägledningskonceptet måste övergå från att sättas på prov till att prova på, och erbjuda unga människor en möjlighet att bekanta sig med olika yrken och karriärmöjligheter. Jämställdhetsfrågor bör ges särskild uppmärksamhet för att uppmuntra ungdomar att välja yrken utanför de traditionella könsrollerna.

Strategi för rörlighet inom yrkesutbildningen

Inom yrkesutbildningsområdet verkar det finnas ett brådskande behov av att stärka rörligheten över gränserna i lärandesyfte, i synnerhet i fråga om grundläggande yrkesutbildning och för lärlingar. Rörlighet kan bidra till att överbrygga språkbarriärer och utveckla självförtroende, anpassningsförmåga, ansvarsfullhet, anställbarhet och interkulturell kompetens. I Europa 2020-strategin och Unga på väg-initiativet understryks värdet av rörlighet i utbildningssyfte och det föreslås att alla ungdomar ska kunna utnyttja denna möjlighet. Inom ramen för detta bör man utforska nya innovativa sätt att öka rörligheten inom yrkesutbildning, särskilt för lärlingar.

Utbildningsperioder i andra länder ska göras till en naturlig del av yrkesutbildningen både för studerande och utbildningspersonal. I detta sammanhang är främmande språk inom yrkesutbildningen särskilt viktiga. Erkännande av arbetspraktik utomlands ska säkras genom det europeiska systemet för meritöverföring inom yrkesutbildningen. När det gäller praktikperioder i företag består utmaningen i hur man kan engagera företagen, i synnerhet de små och medelstora. Mot bakgrund av resultaten från pilotprojektet Rörlighet för lärlingar bör det upprättas lämpliga strukturer som drivs av nätverk av berörda parter inom yrkesutbildningen, med syfte att främja rörlighet. ”Virtuell rörlighet” (e-lärande) med hjälp av informations- och kommunikationsteknik bör främjas som ett komplement till fysisk rörlighet. Med tanke på yrkesutbildningens särskilda utmaningar bör den föreslagna normen för

¹⁴ Europeiska riktlinjer för validering av icke-formell och informell inläring (Cedefop 2009) är ett direkt resultat av Köpenhamnsprocessen.

¹⁵ EUT C 319, 13.12.2008, s. 4.

rörlighet som tas fram inom den öppna samordningsmetoden för utbildningsområdet utgöra en ambitiös målsättning särskilt för yrkesutbildningen.

Moderniseringen av yrkesutbildningens system för livslångt lärande och rörlighet kräver alla berörda parter aktiva deltagande och engagemang. Offentliga myndigheter på alla nivåer spelar olika roller, men de är alla mycket viktiga. Arbetsmarknadens parter bör uppmuntras att delta i att organisera, tillhandahålla och finansiera utbildning, och de bör också spela en aktiv roll i att främja och underlätta rörlighet. Enskilda individer ska motiveras att delta i rörlighet och livslångt lärande genom effektiva och hållbara finansieringsverktyg och -program (t.ex. utbildningskuponger, individuella utbildningskonton, utbildningsfonder m.m.).

Nyckelåtgärderna inom yrkesutbildningen för att främja livslångt lärande och rörlighet ska fokusera på:

- *flexibla ”à la carte”-koncept för att maximera tillgången till yrkesinriktad fortbildning som erbjuds av arbetsgivare, traditionella utbildningsanordnare och institutioner för högre utbildning, i kombination med lämpliga finansiella stödåtgärder,*
- *verkliga möjligheter till övergång från yrkesutbildning till högre utbildning och utveckling av yrkesinriktad högre utbildning,*
- *omfattande validering av icke-formellt och informellt inlärande,*
- *integrerade väglednings- och rådgivningstjänster för att underlätta övergångar och utbildnings- och karriärval,*
- *systematisk användning av EQF, ECVET och Europass i syfte att säkra en större öppenhet i fråga om kvalifikationer och en möjlighet att överföra läranderesultat,*
- *strategier för rörlighet över gränserna för utbildningsanordnare. Dessa bör underlättas av lämpliga strukturer för främjande av rörlighet.*

2.2. Öka yrkesutbildningens attraktionskraft och spetskompetens genom kvalitet och effektivitet

Yrkesutbildningens attraktionskraft och spetskompetens beror på många faktorer. För en enskild individ beror attraktionskraften på kort- och långsiktiga resultat vad gäller enkel övergång från skola till arbete, efterfrågan på vissa yrken¹⁶, lönenivåer och karriärmöjligheter. Allmänt sett beror yrkesutbildningens attraktionskraft på dess kvalitet och effektivitet, en hög standard på lärare och instruktörer, anknytning till arbetsmarknadens behov samt de möjligheter den öppnar utan att leda till återvändsgränder vad gäller fortsatt utbildning, även inom högre utbildning.

Kvalitetssäkring inom yrkesutbildning

Trots att kvalitetssäkringens betydelse är allmänt erkänd verkar yrkesutbildningen fortfarande sakna ett gemensamt system för den och en så kallad ”kvalitetskultur”. Den nyligen antagna europeiska referensramen för kvalitetssäkring ger riktlinjer för **kvalitet** i både den grundläggande utbildningen och den yrkesinriktade fortbildningen. Den ökar öppenheten och bidrar till att stärka förtroendet mellan nationella yrkesutbildningssystem. På europeisk nivå säkras samarbetet mellan nationella referenspunkter för kvalitetssäkring genom nätverket för den europeiska referensramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildning. På nationell nivå krävs det åtgärder för att bygga upp en referensram för kvalitetssäkring. I ramen ska det ingå stöd till utbildningsanordnare för att säkra att alla nivåer tillämpar ramen och förbinder sig till den.

Nya roller för lärare och utbildare

¹⁶ Enligt Manpowers analys *Hot jobs 2009* begränsas den nuvarande bristen på kompetens i huvudsak till den traditionella hantverkssektorn (snickare, svetsare och rörmokare).

Lärarnas och utbildarnas roll är central i moderniseringen av yrkesutbildningen, i synnerhet då det kommer till deras rekrytering, yrkesmässiga utveckling och ställning i samhället. Såsom beskrivs i detta meddelande är yrkesutbildningens framtid full av förändringar, och både lärare och utbildare¹⁷ står inför nya utmaningar som omfattar nya undervisningsmetoder, utformning av läroplaner, kvalitetssäkring, förvaltning och administrativa uppgifter.

Lärarnas och utbildarnas roller närmar sig varandra i och med att utbildare i arbetsplatsmiljö kommer att behöva en större pedagogisk kompetens och måste kunna ha en handledande och stödjande roll, medan skollärare i likhet med utbildare måste ha en god kännedom om arbetsmetoder. Denna tillnärmning bör återspeglas i rekryteringsförfaranden och i en löpande kompetensutveckling, som bör valideras och reflekteras i deras yrkesstatus.

Yrkesskicklighet i kombination med välutvecklade nyckelkompetenser

Att fokusera på nyckelkompetenser blir allt viktigare också inom yrkesutbildningen¹⁸. Nyckelkompetenserna är grunden för livslångt lärande och personlig karriär- och yrkesmässig framgång. De måste utvecklas utöver den obligatoriska skolgången, både inom grundläggande yrkesutbildning och inom yrkesinriktad fortbildning. Samtidigt förutsätter den snabba förändringen i teknologin en ständig förbättring av ”hårda” yrkesmässiga färdigheter¹⁹. Utmaningen ligger i att uppnå den bästa möjliga kombinationen av yrkesfärdigheter och nyckelkompetenser av hög kvalitet.

För att yrkesutbildningen i så stor utsträckning som möjligt ska motsvara arbetsmarknadens behov bör olika sorters arbetsbaserat lärande stärkas. Forskning visar att arbetsbaserat lärande ofta leder till bättre anställningsmöjligheter i början av yrkeslivet. Arbetsbaserat lärande underlättar också utvecklingen av det tillvägagångssätt inom yrkesutbildningen som bygger på läranderesultat, med en övergång till kompetensbaserat lärande, kompetensbaserade kvalifikationer och utvärdering (dokumentation av färdigheter). Därför bör arbetsgivare uppmuntras till att erbjuda så många lärlings- och praktikplatser som möjligt.

Effektivitet och arbetsmarknadsrelevans genom partnerskap

Såsom betonas i Europa 2020-strategin är partnerskap mellan berörda parter inom yrkesutbildningen och i synnerhet arbetsmarknadsparternas deltagande i yrkesutbildningens utformning, struktur, utbud och finansiering en nödvändig förutsättning för att yrkesutbildningen ska vara **effektiv** och motsvara arbetsmarknadens behov. I många länder sker detta partnerskap genom branschspecifika råd²⁰, som deltar i övervakningen av arbetsmarknaden, utvecklingen av kvalifikationsprofiler, kursplaner, utfärdande av intyg m.m. Pilotprojektet för europeiska branschråd om arbete och kompetens, som förväntas lanseras 2011, bör sprida information och bästa praxis om tendenser inom detta område²¹.

¹⁷ Cedefop, den finländska utbildningsstyrelsen (2009): *Competence Framework for VET professions*.

¹⁸ Rådets slutsatser av den 11 maj 2010 om kompetens till stöd för livslångt lärande och initiativet om ny kompetens för nya arbetstillfällen – EUT C 135, 26.5.2010, s.8.

¹⁹ EU hämmas av en brist på personer i IKT-yrken och kan komma att sakna den kompetens som krävs för att fylla så mycket som 700 000 IT-jobb 2015 – kapitel 2.6 i KOM(2010) 245 *En digital agenda för Europa*.

²⁰ Kommissionens undersökning om branschspecifika råd för kompetens och arbetsmarknad på EU-nivå.

²¹ För att ta hänsyn till små och medelstora företags behov genomför kommissionen en undersökning om framtida kvalifikationsbehov i mikro- och hantverksföretag fram till 2020.

Yrkesutbildningens arbetsmarknadsrelevans kan förstärkas genom att man utvecklar verktyg för planering framåt för att färdigheter och jobb ska matcha varandra²². På basis av en sådan överensstämmelse bör yrkesutbildningsanordnare i samarbete med representanter för den lokala arbetsmarknaden kunna anpassa kursplaner så att de tar hänsyn till kompetensbrister och –överskott, kompetensklyftor och föråldrade kvalifikationer. Det krävs förbättrade metoder för att göra planeringsverktygen sammanhängande och jämförbara. I detta ingår utvecklingen av ett gemensamt system för att klassificera färdigheter, kompetenser och yrken på grundval av läranderesultat.

De viktigaste åtgärderna för att förbättra den grundläggande utbildningens och den yrkesinriktade fortbildningens kvalitet och effektivitet bör sträva efter att:

- *införa kvalitetssäkringssystem på nationell nivå enligt rekommendationer i den europeiska referensramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildning,*
- *utveckla ett kompetensramverk för lärare och utbildare i grundläggande utbildning och yrkesinriktad fortbildning,*
- *förse arbetstagarna med högklassig yrkesskicklighet som är relevant för arbetsmarknaden genom en ökad användning av olika sorters arbetsbaserat lärande,*
- *förstärka utvecklingen av nyckelkompetenser för att säkra inlärnarnas och arbetstagarnas anpassningsförmåga och flexibilitet,*
- *göra yrkesutbildningsanordnare mer lyhörda för arbetsmarknadens nya behov med hjälp av planeringsverktyg i samarbete med arbetsmarknadens parter och offentliga arbetsförmedlingar.*

2.3. Lika möjligheter och aktivt medborgarskap

Utbildning spelar en betydlig roll i att främja lika möjligheter, social delaktighet och aktivt medborgarskap. Att lågutbildade och inlärare med invandrarbakgrund, samt arbetslösa och personer med särskilda behov på utbildningsområdet är socialt utestängda beror ofta på ackumulerande faktorer som låga formella kvalifikationer och avsaknaden av grundläggande kunskaper och övergripande färdigheter. Utbildning kan vara ett kraftfullt verktyg för att motarbeta social utestängning, och yrkesutbildningssystemen spelar en särskilt viktig roll²³.

Inkluderande yrkesutbildning för att främja tillväxt för alla

En av de viktigaste målsättningarna i Europa 2020-strategin är att minska andelen personer som lämnar skolan i förtid till 10 %, både inom den allmänna utbildningen och yrkesutbildningen. Det framgår från exempel från en del länder med yrkesutbildning av hög kvalitet som omfattar lärlings- och praktiksystem att yrkesutbildningen kan erbjuda dem som avbryter sin utbildning en möjlighet att gå tillbaka till skolbänken. Arbetsbaserat lärande utanför klassrummet med nära koppling till den lokala arbetsmarknaden och icke-formellt och informellt lärande kan skapa ett intressant alternativ för dem som är mindre akademiskt orienterade.

²² Expertgruppens rapport *Ny kompetens för nya arbetstillfällen* (2010)

²³ Rådets slutsatser av den 11 maj 2010 om utbildningens sociala dimension – EUT C 135, 26.5.2010, s.2.

Det är viktigt att yrkesutbildningen är anpassad till inlärnarnas individuella behov för att öka allas deltagande. Utbildningsutbudet bör bli mer flexibelt och modulbaserat och erbjuda möjligheter till individuella lärandevägar. Sådana tillvägagångssätt är mer effektiva då de ingår som en del av den allmänna yrkesutbildningen och inte är strukturerade som specialkurser för vissa målgrupper. Det kan dock krävas ytterligare stöd för att integrera vissa grupper, som personer med funktionsnedsättning eller personer med invandrarbakgrund, t.ex. när det gäller validering av icke-formellt och informellt lärande och särskilda språkkurser för invandrare.

Ju mer integrerad yrkesutbildningen är i det övriga utbildningssystemet, desto större roll kan den spela för att främja social rättvisa. Genom att utveckla spetskompetens inom yrkesutbildningen, öppna nya vägar från yrkesutbildning till högre utbildning och förstärka programmen för yrkesinriktad högre utbildning kan man höja förväntningarna hos studerande inom yrkesutbildningen och erbjuda möjligheter till social rörlighet uppåt.

Allt detta kräver stöd från lättillgängliga och riktade vägledningstjänster, som i de viktigaste övergångsperioderna kan erbjuda ytterligare stöd till dem som riskerar att underpresterar. Det finns dessutom ett behov av ständig tillsyn över andelen studerande som får anställning efter yrkesutbildningsprogram (särskilt dem som tillhör riskgrupper) med uppgifter om de studerandes socioekonomiska profil och statistik över antalet personer inom yrkesutbildningen som avbryter sin utbildning²⁴.

Ju längre yrkesutbildningen lyckas sträcka sig utöver rent arbetsmarknadsmässiga aspekter, desto bättre kommer den att främja lika möjligheter. Yrkesutbildningen kan stödja både utveckling av människornas yrkesmässiga och sociala identitet och känslan av att tillhöra en grupp. Detta bidrar till socialt kapital, tillit och integration i samhället. Nyckelkompetenser för aktivt medborgarskap kan utvecklas genom kursplaner, deltagarstyrda arbetsmetoder, genom att inlärnarna deltar i beslutsfattandet och genom partnerskap mellan yrkesutbildningsanordnare, lokalsamhällen och civilsamhällets organisationer.

Grundläggande yrkesutbildning kan på ett betydande sätt bidra till att bekämpa avbrott av utbildning, förbättra lika möjligheter inom utbildningen och främja vertikal social rörlighet genom att:

- *erbjuda högklassig utbildning med fokus på arbetsbaserat lärande som anpassas efter individuella behov,*
- *se till att personer som tillhör riskgrupper har en möjlighet till övergång från yrkesutbildning till högre utbildning,*
- *att använda lämpliga ”spårningssystem” för tillsyn över sysselsättningsgraden hos personer som avslutat en yrkesutbildning, i synnerhet dem som tillhör en riskgrupp.*

Yrkesinriktad fortbildning ger särskilt goda möjligheter till att öka riskgruppernas deltagande på arbetsmarknaden med hjälp av:

- *flexibla och modulbaserade individuella lärandevägar,*

²⁴

Såsom beskrivs i indikatorerna nr 5 och 6 i rekommendationen om inrättandet av en europeisk referensram för kvalitetssäkring av yrkesutbildning.

- *arbetsbaserat lärande med fokus på nyckelkompetenser,*
- *vägledningstjänster och validering av tidigare lärande, i synnerhet för invandrare i syfte att underlätta deras integration i samhället.*

Med hänsyn till utvecklingen av nyckelkompetenser för aktivt medborgarskap bör

- *partnerskap mellan yrkesutbildningsanordnare, lokalsamhällen, civilsamhällets organisationer, föräldrar och inlärare förstärkas.*

2.4. Innovation, kreativitet och entreprenörskap

Såsom betonas i Europa 2020-strategin bör utbildningssystemens kursplaner fokusera på kreativitet, innovation och entreprenörskap. För att uppfylla sin roll måste yrkesutbildningen återspegla förändringar i ekonomin och i samhället.

Det behövs en vision om att skapa **kreativitet och innovation** med fokus på individer inom moderniserade yrkesutbildningssystem av hög kvalitet. Yrkesutbildningsanordnare bör i samarbete med myndigheter och företag skapa kreativitet och ett innovationsfrämjande ramverk som uppmuntrar till att ta risker och experimentera.

Yrkesutbildningsanordnare bör använda sig av erfarenhetsbaserat lärande och utsätta inlärarna för icke-rutinmässigt arbete och icke-typiska situationer. Det verkar finnas ett behov av att främja aktivt lärande både i arbets- och skolbaserad yrkesutbildning och att ge individer en möjlighet att kontrollera och utveckla sitt eget lärande, även med hjälp av innovativa, kreativa och skräddarsydda IT-verktyg, inklusive e-lärande, för att förbättra utbildningens tillgänglighet och flexibilitet.

Samtidigt bör utbildning som främjar **entreprenörskap**, dvs. initiativförmåga, en förmåga att förverkliga idéer, kreativitet och självförtroende uppmuntras och göras tillgänglig för alla inlärande inom yrkesutbildningen, oberoende av kursplan eller studieområde²⁵. Den bör höja medvetandet om möjligheten till eget företagande som karriärmöjlighet och erbjuda utbildning i hur man grundar sitt eget företag. Entreprenörskap måste bli en självklar del av lärarnas och utbildarnas kompetensramverk. På europeisk nivå bör man stödja olika initiativ, t.ex. skapande av nätverk, pilotprojektet Erasmus för unga entreprenörer, lärar- och företagrarutbyte för att främja och vidareutveckla entreprenörskap och god praxis inom området för entreprenörsutbildning.

Yrkesutbildningen kan stöda inlärarnas kreativitet, innovation och entreprenörskap genom att:

- *erbjuda erfarenhetsbaserat och aktivt lärande för att främja utvecklingen av e-kompetens och en kultur av risktagande, initiativ, nyfikenhet, inre motivation och kritiskt tänkande,*
- *inkludera entreprenörskap i kompetensramverket för lärare och utbildare inom yrkesutbildningen.*

²⁵

Expertgruppens rapport *Entreprenörskap inom yrkesutbildningen* (2009).

2.5. Internationellt samarbete inom yrkesutbildningsområdet

EU:s yrkesutbildningspolitik bör vara föremål för vidare politisk dialog och ömsesidigt lärande inom det internationella samfundet, inbegripet tredjeländer och berörda internationella organisationer.

Ett strukturerat samarbete kunde inledas med grannländerna och utökas till att omfatta utvidgningsländerna med stöd från Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen, vars deltagande har gett ett mervärde när det gäller att stödja utvecklingen av kursplaner och pedagogiska metoder av hög kvalitet inom yrkesutbildningen i dessa länder. De gemensamma europeiska referensverktygen och de politiska strategierna utgör viktiga referenser för moderniseringen av yrkesutbildningssystem i partnerskapsländer samt länder som håller på att ansluta sig till EU. Detta samarbete kan bidra till gränsöverskridande samarbete, regional utveckling, en bättre förvaltning av laglig rörlighet och till att bekämpa illegal invandring.

Samarbetet med OECD, Unesco (i synnerhet Unevoc) och ILO kunde främjas vad gäller forskning och kunskapsbaserad policyutformning inom yrkesutbildningsområdet (samarbete i OECD:s undersökning om vuxenbefolkningens kompetens PIAAC).

3. EN NY AGENDA FÖR EUROPEISKT SAMARBETE INOM YRKESUTBILDNING

Den nya ansatsen till europeiskt samarbete inom yrkesutbildningen i slutet av 2010 bör vara ett resultat av ett nära samarbete mellan medlemsstaterna, kommissionen och arbetsmarknadens parter. Inom ramen för detta samarbete bör man fastställa prioriteringar för de kommande tio åren med mer kortsiktiga mål som regelbundet ska ses över av de berörda parterna. Detta meddelande är kommissionens bidrag till agendan för modernisering av yrkesutbildningen i EU, och det innehåller politiska lösningar för att stödja Europa 2020-strategin.

Det europeiska samarbetet inom yrkesutbildningen har hittills varit framgångsrikt, i synnerhet i att införa ett antal gemensamma verktyg inom EU för att förbättra kvalifikationernas öppenhet och möjligheten att överföra dem. Den agenda som fastställs i Europa 2020-strategin kräver dock mycket djärvare tag i reformen av yrkesutbildningssystemen. Kommissionen uppmanar därför EU-ministrar med ansvar för yrkesutbildningsfrågor och arbetsmarknadens parter i Europa att:

- stödja en ambitiös agenda för modernisering av yrkesutbildningen,
- fastställa konkreta mål för det kommande årtiondet och
- visa en stark vilja att genomföra detta som en del av Europa 2020-strategins nationella reformprogram.

Under de kommande tio åren ska planerna förverkligas, först och främst genom ett snabbt genomförande av de gemensamma europeiska referensverktygen som EQF, ECVET, Europass och EQAVET. Medlemsstaterna spelar en central roll i partnerskapet med arbetsmarknadens parter och genom att engagera regionala och lokala myndigheter, yrkesutbildningsanordnare, lärare och utbildare och inlärare på alla nivåer. På EU-nivå kommer befintliga plattformar som mötena för generaldirektörer för yrkesutbildning och Rådgivande kommittén för yrkesutbildning samt relevanta EU-program att användas för att stöda utformningen och genomförandet av de överenskomna åtgärderna. Dessutom bör

arbetsmarknadsparterna på europeisk nivå i enlighet med Europa 2020-strategins uppmaning utveckla egna initiativ för att bidra till yrkesutbildningens attraktionskraft.

EU-instrumenten spelar en avgörande roll i att stödja både moderniseringen av och rörligheten i yrkesutbildningen. Under de 15 år som Leonardo da Vinci-programmet har funnits har det stött mer än 600 000 praktikplatser för ungdomar, 110 000 lärar- och utbildarutbyten inom yrkesutbildningen och 2 000 innovativa projekt. Det ger också ett viktigt stöd till införandet av öppenhetsfrämjande verktyg. Programmet bör fortsätta att starkt stödja tillgänglighet, rörlighet och innovation inom yrkesutbildningen inom ramen för det aktuella handlingsprogrammet för livslångt lärande. Strukturfonderna bör också utnyttjas på bästa möjliga sätt för att stödja moderniseringen av yrkesutbildningssystemen och i synnerhet enskilda individers deltagande i yrkesinriktad fortbildning.

Styrningen av den förnyade Köpenhamnsprocessen bör vara i överensstämmelse med den öppna samordningsmetoden på utbildningsområdet och knytas till Europa 2020-strategin samt beakta Europeiska unionens profil som en global aktör. Kunskapsbaserad policyutformning ska fortsätta stödjas av forskning, sakkunskap och analys från Cedefop och Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen samt av statistik från Eurostat.